

Анте Томич - „Чудото в Поскокова Драга“

Първа глава

разказва надълго и широко за десетките рецепти за приготвяне на качамак, за грешките при прането на цветни дрехи и за супата в пепелника. Двама за малко да бъдат убити, а трети решава да се жени и не се знае кой от тях е повече за жалене

Високо в планината е Поскокова Драга. Трудно ще я намерите сами, закътана е, защитена като крепост, достъпна единствено през криволиещата теснина, която се разширява неочаквано зад един от завоите в малко карстово поле, а после, само след около двеста метра, завършва с висока, почти отвесна скала. Тук, на тази камениста, рядко огрявана от слънцето земя, има няколко нивички, засети с детелина, няколко реда картофи и нахут, две лехички с лук, отвоювани с мъка от пущинака с драки, ясен и габър. Оранжевите цветове на тиквите греят върху малко сечище, опасно с насип.

В дъното на долината, току под скалата, се е сгушило селото – десетина изоставени, рухнали и обрасли с треволяк каменни къщи и схлупени яхъри с изпочупени керемиди, а наред цялата тази пустош се кипри бялата двуетажна къща на Йозо Поскок, единствения, който остана да живее тук със синовете си върху отколешния имот на своето пръснало се по света племе. Поскоците се бяха изселили отдавна, бяха се задомили в далечни градове, хванали се там на работа, изучили децата си, забравили и родния край, и своята вековна бунтовническа история.

Някога те били горди и непокорни люде, разбойници и контрабандисти, които изскачали от стадото, маскирани в овчи кожи, и с късите си закривени ножове колели наред турските бирници, австрийските земемери, югославските жандарми, милиционери и пощаджии. В църковните летописи са описани грижливо ред случаи с този или онзи държавен служител, надценил собствения си авторитет и дръзнал да дойде в Поскокова Драга, а после задълго изчезнал без следа. След бая време чобаните го намирали в някой ров разкъсан от зверовете. Разпознавали го единствено по златовезаната униформа, с която клетникът се пъчел приживе.

Ала днес това е отколешно минало. Народът се пръсна, прие градските правила и обичаи и те напълно заличиха някогашния див и размирнически нрав, заради който в миналото името Поскок се споменаваше боязливо и само шепнешком, придружено от неизбежната клетва. Остана само Йозо, за ужас на неговата съпруга Зора, от лани покойница.

Докато все още вярваше, че има смисъл, Зора заклеваше мъжа си да избягат с децата от камънака, от планинската тягост и самотия, от дълбокия непрогледен мрак на зимните нощи, когато само по далечния вълчи вой разбираш, че все още не си умрял и не лежиш в ледения гроб. Молеше го да се преселят някъде на светло, където се чува човешка глъчка, смях и музика, може би нейде край морето, да заживеят и те като хората близо до магазин, ресторант, поща, поликлиника и училище, да имат телефон и течаща вода.

– По-леко ще ни е, Йозо – шепнесе умолително жената в глуха доба, като го побутваше с крак в постелята.

– Я се разкарай! – срязваше я мъжът ѝ и ѝ обръщаше гръб. – Ида ли долу, ще трябва да регистрирам колата.

– Ами че всички ги регистрират. Такъв е редът, човече божи.

– Аз пък не ща! На кой му влиза в работата кво имам и кво нямам.

Зора въздъхваше сподавено, а сълзите се търкулваха по страните ѝ. Тъй хлипа и рида през първите десет години от брака им, а после сълзите ѝ пресъхнаха. Млъкна отведнъж и повече никога не продума на мъжа си. Мълком му сипваше чорба в чинията и му оправяше яката на ризата, лягаха си без думи в брачното ложе и ставаха, без да си кажат „добро утро“ един на друг. Даже и онази работа я вършеха в пълна тишина. И тъй над трийсет години. Сякаш беше дала обет пред Богородица, Зора мълча чак дорде не настъпи смъртният ѝ час, тогава погледна за последен път своя спътник в живота и едва чуто прошепна: „Лайно такава“.

А после умря и остави Йозо с четиримата им вече пораснали, но враждебно настроени синове: Крешимир, Бранимир, Звонимир и Домагой.

Старият Поскок, свадлив и вечно начумерен мъж, никога не бе изрекъл блага дума, не бе погалил или целунал никого в живота си. А опитах ли се някой да го целуне, сигурно щеше да го убие на място. Даже и да милееше за някого, не го показваше, а със синовете си имаше и този проблем, че всички бяха по-високи от него. Набитият им въздробен баща все някак ги търпеше, докато бяха помалки, но щом някой от тях захванеше тринайсетата-четиринайсетата си година и станеше по-висок от него, направо го намразваше и повече не щеше да го види. Те и четиримата се бяха метнали на майчиния си джинс, израснаха едри на бой, широкоплещести мъжаги, а баща им примижваше злобно към тях от жабешка перспектива и с годините се научи добре да премисля, преди да перне някого по главата. Всъщност се боеше малко от тях. И досега при промяна на времето усещаше в костите си последиците от боя си с Крешимир отпреди двайсет години.

Крешимир, тогава едва ли е бил на повече от седемнайсет, счупи дръжката на секирата и без да се замисли, Йозо го шамароса, а малкият, Бог да го убие, го сграбчи за ревера на дрехата и прас, прас, прас, прас, бекхенд, форхенд, бекхенд, форхенд, бекхенд, форхенд... Крешо вероятно нямаше да е спрял и до ден днешен, ако баща му не го бе изритал неспортсменски с коляно в слабините. Момчето се преви и падна, а Йозо се засили да го довърши. Изрита го два пъти в ребрата, но когато понечи за трети път, малкият го сграбчи за крака. Събори баща си долу, метна се отгоре му, докопа го за косата и взе да блъска тила му в земята. Почти в несвяст, за щастие, Йозо успя някак да откопчи едната си ръка, заби пръсти в очите на Крешо, изскубна се от хватката му и побягна.

Цял следобед двамата се преследваха по баирите, дебнеха се със сопи из засада и се замеряха с камъни чак докато бащата не остана да лежи полумъртъв под един клен. Крешимир бе успял да му счупи носа, пищяла и две ребра. На смрачаване Йозо се довлече едва-едва на четири крака до

къщи, а там на прага стоеше Зора и се подсмиваше злобно и мълчаливо. Радваше се дяволското изчадие, чудовище такова, невеста на сатаната.

– Смей се, смей се... – промърмори Йозо, като плюеше кръв. – Само да видиш она другия.

Наистина и на най-големия син не му се размина по-леко, костта на ръката му над лакътя беше пукната, имаше аркада на веждата и му бяха избити два предни зъба, но по всеобща преценка Йозо бе изгубил двубоя. Оттогава кариерата му тръгна рязко надолу.

Въпреки последвалите многобройни схватки и с Крешимир, и с по-малките, той вече никога не си възвърна шампионския пояс.

Откакто жена му почина, беше принуден да разговаря със синовете си повече, отколкото му се искаше. Не излизаше много от къщи, пое задължението да приготвя храна за семейството, защото откри, че харесва готвенето, експериментирането с различни продукти, измислянето на рецепти. Да речем, качамакът. Невероятно е по колко начина може да се приготви. Йозо слага водата да заври, после сипва царевичен грис, а след него, минута преди да се сгъсти сместа, добавя с леко разбъркване веднъж настъргано сирене, друг път пържен бекон с лук, или пастет от дроб, или пък доматиен сос, пасиран морков, смлени орехи, канела, мед, сладко от кайсии, плодово кисело мляко... Старецът всеки път се развеселява, щом открие някой нов вкус, даже да не хареса особено на синовете му, които веднъж се подрискаха до един от качамака с какао. Въпреки подобни случки бащата не се отказва. Той би могъл да яде качамак всеки ден.

Право да си кажем, те това и ядат ежедневно.

– Аман, с какво го налайняни пак – току ще изпъшка някой от синовете на масата, докато разбърква гнусливо с лъжица лепкавата маса с невероятен кафеникав цвят.

– С горчица.

– Ти, тате, не си наред.

– Моля, моля, на когото не му харесва, ей я кухнята – отвръща Йозо и сочи решително към печката.

С тази реплика приключва всеки бунт в трапезарията, защото никой друг не ще да се захваща с готвенето. Точно както никой не упреква Домагой, най-малкия от братята, който след смъртта на скъпата съпруга и майка пое грижата за прането. Всички без възражения носят бельо в не твърде мъжествения розов цвят, тъй като Домагой отначало не знаеше, че трябва да пере белите и цветните дрехи отделно.

Гууу! Гууу! Гу!

Тихото гугукане отекна над каменистата долина, над дърветата с едва разлистени малки нежнозелени клонки в слънчевото пролетно утро, докато природата още си почиваше. До този момент всичко изглеждаше обгърнато от кротка хармония, никой никому не мислеше зло. Сивият мишелов беше кацнал кротко на върха на дъба, а змиите се припичаха лениво на камънака. Дори

вятърът бе стихнал, а росата блестеше по паяжинните нишки. И тогава отнякъде се обади гугутка и внезапно Поскокова Драга бе завладяна от смътно напрежение.

„Гууу! Гууу! Гу!“ се чу отново, а в кухнята Йозо вдигна поглед от вестника и започна внимателно да се ослушва, също като Крешимир, който сменяше ръждясалия ауспух в гаража. Бранимир и Домагой цепеха дърва на двора и застинаха със секири във въздуха.

„Гууу! Гууу! Гу!“, обади се невидимата птица за трети път и младежите зарязаха всичко и се втурнаха в приземието на къщата, в малкия килер под стълбището.

През това време на по-малко от километър от Поскокова Драга по неравния път през теснината подскачаше бялата лада нива на Хърватската държавна електрическа компания.

– От хиляда деветстотин осемдесет и четвърта – отбеляза суховатият двайсетинагодишен момък на мястото до шофьора, докато прелистваше някакви книжа.

– Не думай! – възкликна слисан пълничкият, съвсем малко по-възрастен шофьор. – От осемдесет и четвърта не са си плащали тока?!

– Туй е по документи – подчерта спътникът му. – Може да не са го плащали и отпреди това, ама данните за предните години са архивирани в мазето.

– Не е за вярване. А ти разпита ли тоз-онзи праснали ли са им предупреждения, хрумвало ли е на някого да им изключи тока?

– Никой нищо не знае.

– Айде бе!

– Никой във фирмата не е и чувал за Поскокова Драга. Може би само старият Неделко. Нали го познаваш, оная куция, дето ще се пенсионира след Нова година. Стори ми се, че той като че ли знае нещо. Погледна ме някак изплашено, като го попитах, ама не пося нищо да каже.

– Хм, странно...

– Рече само: „Ако имаш акъл в главата, не се забърквай в тая работа“. „Ама защо, господин Неделко? – питам. – За какво става дума? Нали в такива случаи винаги изключваме потребителите?“ „Вече те предупредих, малкия – вика ми той. – Остави Поскокова Драга на мира. Забрави, че си чувал някога за нея.“

– Всичко туй ми звучи като някакъв майтап – реши шофьорът. – А ти провери ли дали там изобщо има хора, дали все още живее някой?

Спътникът му тъкмо понечи да отговори, че без съмнение, някой живее там, защото се отчита значително изразходване на киловати електроенергия, но думите му се оказаха напълно излишни, защото едно от доказателствата за съществуването на живот на Поскокова Драга тъкмо се появи отдясно на пътя, на десетина метра пред тях, с полуавтоматична пушка, насочена заплашително

към предното стъкло на ладата нива. После и отляво иззад един храст се показва още някакъв с пистолет.

– Кой е тоя? – прошепна учудено мършавият спътник, а шофьорът бързо се окопоти, изпсува грозно Създателя на небето и земята, превключи и даде заден няколко метра.

Но тогава на пътя зад тях изскочи трети мъж, с гранатомет, праметнат небрежно през рамо. За полевия екип на Електрическата компания нямаше отстъпление.

– Изключи двигателя и сложи ръце на волана!

Ръцете отпред, да ги виждам! – заповяда Крешимир, докато приближаваше предпазливо с все още опряна на рамото полуавтоматична пушка и ги държеше на мушка.

Шофьорът угаси мотора и удари спирачка. После двамата новодошли много бавно и боязливо вдигнаха ръце, като показаха, че са дошли невъоръжени и с миролюбиви намерения. Тримата Поскоци бързо обградиха колата.

– Е-лек-тро... – засрича с мъка Бранимир надписа над жълтата светкавица на вратата.

– Електроразпределение – притече му се на помощ Домагой.

– Излизай! – заповяда Крешимир, като с върха на дулото почука по стъклото на ладата. – И двамата! Излизайте!

– Ние сме за тока – осмели се да продума шофьорът, докато се измъкваше с широко вдигнати ръце.

– Има някакво объркване със сметките – добави спътникът му.

– Няма никакво объркване – поправи го шофьорът, – просто дойдохме да видим има ли някакви...

– Кой ви праща? – прекъсна го Крешимир.

– А, такава... – смути се шофьорът. – Ние сме за тока.

– Чуваш ли какво те пита човекът бе, говедо?! – викна ядно Бранимир, избута братята си и опря дулото на пистолета си в бузата на служителя от Електрическата компания. – Кой ви прати, боклуци такива?!

– Н-н-ние сме за тока... – повтори още веднъж нещастникът с треперлив гласец. – Никой не ни е п-п-пращал. Дойдохме на своя глава.

– Крешо, остави ме да го гръмна – помоли Бранимир по-големия си брат. – Като очистя единия, другият ще пропее.

Крешимир се замисли за миг над предложението, но после поклати отрицателно глава.

– Води ги вкъщи. Тате ще рече кво да ги правим.